

ר' עובדיה מברטנורא
 אות אחת בשוגג נודע לו
 שעבר, וחזר ונעלם ממנו ושגג
 וכתב אות שניה בצדה: **אחת**
בשחרית ואחת בין הערבים.
 כיון דהוי ליה שהות בינתים
 כדי לידע הוה ליה כשתי
 העלמות: ר"ג מחייב. דסבר אין
 ידיעה לחצי שיעור לחלק שלא
 יצטרף עמו החצי האחר:
וחכמים פוטרין. דסברי הידיעה
 שבין שני חצאי שיעור מחלקת
 ביניהם ולא נעשה כאילו היו
 שני חצאי שיעור בהעלם אחת.
 והלכה כחכמים: **יג א רבי**
אליעזר אומר האורג שלשה
חוטין בתחלה. אם זו תחלת
 אריגתו של בגד אינו חייב עד
 שיארוג ג' חוטין, ואם מוסיף
 הוא על האריג שיעורו באחד
 דמצטרף עם השאר. ואין הלכה
 כר"א: **ב שתי בתי נירין.** שנתן
 שני חוטין של שתי בניר
 שקורין ליצ"ש: בנירין. מפרש
 בגמ' שמרכיב שני פעמים [כל]
 חוט של שתי בניר ובפעם
 השלישית מרכיבו על חוט
 המורכב על הקנה: בקירוס.
 יריעה ארוגה מסיב של דקל:

שנעלם ממנו פעמיים איסור כתיבה, או שכתב אות
אחת בשחרית ואחת בין הערבים והואיל והיתה
 לו שהות מרובה בינתיים, הרי זה כאילו כתב בשתי
 העלמות - **רַבֵּן גַּמְלִיאֵל מְחַיֵּב, וְחַכְמַיִם**
פוֹטְרִין¹³⁴:

פרק שלושה עשר

איסורי מלאכות שונים

משנה א

רבי אליעזר אומר: האורג בשבת שלשה חוטין
בתחלה - בתחילת אריגתו של בגד, או **ואחד** -
 אורג חוט אחד **על האריג** - שמוסיף חוט אחד על
 מה שנארג כבר, הרי זה **חייב. וחכמים אומרים:**
בין בתחלה - כשמתחיל לארוג **בין בסוף** -
 כשמוסיף על מה שנארג כבר **שיעורו** להתחייב
 במלאכת האריגה הוא **בשני חוטין:**

משנה ב

העושה בשבת שני בתי נירין - מתקן שתי טבעות
 או לולאות בנירים, שיהיו בתים לשני חוטי שתי¹³⁵
בנירין היינו במסגרות דרכם יעברו חוטי השתי, או
בקירוס - כלי בעל נקבים כמוניין חוטי השתי, שעל
 ידו מהדקים את חוטי הערב אחד לשני, או העושה

ביאורים והרחבות

134. בגמרא (קה, א) למדין, שרבן שמעון בן גמליאל סובר שאין ידיעה לחצי שיעור, כלומר, מה שנודע לו בין אות לאות שחטא, אין זו נחשבת ידיעה, כיוון שהיתה רק על מלאכה של חצי שיעור, ולכן הרי זה כאילו כתב שתי אותיות בהעלם אחד, שהוא חייב. וחכמים סוברים שיש ידיעה לחצי שיעור, לפיכך ידיעת האיסור שבין האותיות מועילה לחלק, נמצא שלא עשה איסור שלם בהעלם אחד, ופטור.

135. פירוש: במכונת האריגה קבועים שתי מסגרות ובהן מיתרים, ועל שם אותם המיתרים נקראים המסגרות הללו "נירים" (שכן חוט ביונית נקרא נייר"ן). באמצעו של כל מיתר יש לולאה או טבעת קטנה, הנקראת "בית ניר", וחוטי השתי עוברים בסירוגין דרך הטבעות של שני הנירים. כשמרימים ניר אחד מתרוממים על ידו כל חוטי השתי המושחלים בו, ונעשה רווח בין החוטים האלה ובין החוטים שבניר השני שלא הורם. בתוך הרווח הזה מכניסים את חוט הערב, והוא מעשה האריגה. 'עשיית בתי נירין' היא התקנת הטבעות או הלולאות בנירים,

ר' עובדיה מברטנורא
 ג הקורע על מתו וכו'. במת שאינו חייב לקרוע עליו הוא דהוי מקלקל ופטור, אבל על מת שחייב לקרוע עליו, מתקן הוא וחייב:

שני בתים **בַּנְפָּה** - באריגת הנפה או **בַּבְּרָה** או **וּבַסֵּל**¹³⁶ - **חַיֵּב** חטאת משום עשיית בתי נירים. **וְהַתּוֹפֵר**, שיעורו להתחייב ב**שְׁתֵּי תַפְּירוֹת**, **וְהַקּוֹרֵעַ** בגד מתחייב, אם עשה זאת **עַל מְנַת** **וְהַתּוֹפֵר**¹³⁷ **שְׁתֵּי תַפְּירוֹת**¹³⁸:

משנה ג

הַקּוֹרֵעַ בשבת בגד **בַּחֲמָתוֹ** - מחמת כעסו, או **וְעַל מְנַתוֹ** - מחמת הצער על מת¹³⁹ **וְכָל שֵׁאֵר הַמְּקַלְקְלִין** בשבת בכל מלאכה - **פְּטוּרִין** מקרבן בשוגג וממיתה

ביאורים והרחבות

שיהיו בתים לשני חוטי שתי. פירוש זה הוא על פי בעל 'תפארת ישראל'. אך מלשון רע"ב משמע שעשיית בתי הנירין היא נתינת החוטים עצמם לתוך ה"בתי נירין", ולפי זה פירוש המילים במשנה הוא כאילו נאמר "העושה בשני בתי נירין".

136. **פירוש**: באריגת כלים אלה (נפה, כברה וסל) אין "בתי נירין" (לולאות או טבעות) ממש, אולם באריגתם - תחילה מעמידים את חוטי השתי זה בצד זה, ואחר כך מכניסים קנה או חוט ערב אחד ביניהם מעל קנה שתי אחד ומתחת לחברו לסירוגין, פעם מלמעלה ופעם מלמטה, ומכניסים עוד קנה אחר של ערב ומרכיבים אותו שוב לסירוגין, מעל קנה שתי אחד ומתחת לחברו (ככיוון הפוך מזה הראשון), באופן שעל ידי אריגת שני קני הערב מסביב נוצרת כעין שרשרת המחזיקה את כל קני השתי יחד, ומאפשרת להמשיך באריגתם מבלי שיתפרקו. הלולאות של ה"שרשרת" הנוצרת בהרכבת קנים אלה נחשבות מעין "בתי נירין", כיון שהן מחזיקות את חוטי השתי להמשך האריגה.

137. בגמרא (קה, א) שואלין, היכן אתה מוצא שיהא צורך לקרוע על מנת לתפור אחר כך? והשיבו: כאשר נוצר מקום בולט בבגד המפריע לתפירה, קורעים את הצד הבולט על מנת לתפור.

138. בגמרא (שם) שואלין: הרי שנינו כבר (בפרק ז משנה ב) "והתופר שתי תפירות", ולמה היה צריך לשנות זאת שוב? והשיבו: משום דקבעי למיתנא סיפא - "והקורע על מנת לתפור שתי תפירות" קתני נמי התופר. ושוב שואלין, והרי גם הקורע נמי תנינא באבות מלאכות (שם)? אלא משום דקבעי למיתני סיפא (במשנה הבאה) "הקורע בחמתו ועל מתו", משום הכי קתני התופר שתי תפירות.

139. בגמרא (קה, ב) הקשו מברייתא הפך משנתנו: הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו חייב, ואף על פי שמחלל את השבת, יצא ידי קריעה. נמצא שהקורע על מתו חייב? ותרצו שמשנתנו "הקורע על מתו" - פטור, פירוש: באותם שאינם בני אבלות, שהמת אינו קרובו, ולא חכם הוא, ולא אדם כשר הוא, ולא קאי בשעת יציאת נשמה, אז אפילו אם זה מת שמוטל עליו לקבורו, כיון שאין עליו חיוב קריעה - הרי זה מקלקל, ופטור. אבל באחד ממקרים אלו אם קרע - חייב, לפי שמתקן הוא, שכן יש עליו חיוב לקרוע.

עוד שואלין: תינח מתו, אלא חמתו אחמתו קשיא (משנתנו פוסרת והברייתא מחייבת)? ותרצו: חמתו אחמתו נמי לא קשיא, הא (בברייתא, שחייב) רבי יהודה, הא (משנתנו שפטור) רבי שמעון. הא רבי יהודה דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה חייב עליה, הא רבי שמעון דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה. ושואלין: אימר דשמעת ליה לרבי יהודה במתקן, במקלקל מי שמעת ליה?! אמר רבי אבין: האי נמי מתקן הוא, דקעביד נחת רוח ליצרו. וכהאי גוונא

ר' עובדיה מברטנורא
 ובחמתו וכל המקלקלים
 פטורין. הא מתניתין אדחיא
 לה, והלכה שהקורע בחמתו
 חייב, שאף ע"פ שמקלקל הוא
 אצל הבגד, מתקן הוא אצל
 יצרו ודעתו מתישבת עליו בכך:
 ד המלבן. את הצמר, והמנפצו
 והצובעו והטווה ממנו, שהן
 כולן אבות מלאכות, שיעורן
 כדי שיטה מאותו הצמר חוט
 ארוך כמלא רוחב הסיט כפול.
 והסיט הוא כדי הפסק שיש בין
 אמה לאצבע כל מה שיוכל
 אדם להרחיבו, וכשיעור הריח
 הזה שתי פעמים הוא הסיט
 כפול. וריח שבין גודל לאצבע
 פעם אחת הוא ג"כ כמלא רוחב
 הסיט כפול, מפני שיש בו
 כפלים כאותו שיש בין אמה
 לאצבע: האורג שני חוטין.
 שיעורן ברוחב הבגד כמלא
 הסיט, שאע"פ שלא ארגן על
 פני כל רוחב הבגד חייב:
 ה הצד צפור. עד שהכניסו
 למגדל של עץ, ארמאריא"ו
 בלע"ז, חייב, שזו הוא צידתו,

ומכרת במזיד, כי לא חייבה התורה אלא במלאכה
 חשובה שיש בה תיקון¹⁴⁰. **וְהַמְקַלְקֵל עַל מְנַת
 לְתַקֵּן - שְׁעוּרוֹ כְּמַתְקֵן** כגון הקורע על מנת
 לתפור, שמתחייב רק אם קרע כשיעור לתפור שתי
 תפירות, שזהו השיעור להתחייב במלאכת תופר:

משנה ד

שְׁעוּר הַמְלַבֵּן - מכבס ומלבין את הצמר **וְהַמְנַפֵּץ**
 - סורקו **וְהַצּוֹבֵעַ וְהַטּוֹוֶה** חוטים מהצמר, שיעורן
 להתחייב עליהן בשבת הוא **כְּמֵלֵא רוֹחַב הַסִּיט
 כְּפּוֹל** - רוחב הסיט הוא כרוחב שבין אצבע לאמה
 כשפותחם, וסיט כפול הוא שיעור המרחק שבין
 האגודל לאצבע כשפותחם. **וְהַאֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין**
 מכניס שני חוטי ערב בשתי **שְׁעוּרוֹ כְּמֵלֵא הַסִּיט**
 רוחב שבין אצבע לאמה, אפילו לא ארג את כל אורך
 האריג:

צידה בשבת

משנה ה

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַצֵּד צְפוּר - שהפריח אותה
 עד שהכניסה **לְמַגְדָּל** - לארון ונעל אותה שם, **וְצָבִי**
 - שרדף אחריו עד שנכנס **לְבֵית** ונעל בפניו - **חַיֵּב**

ביאורים והרחבות

מי שרי? והתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא שאמר משום רבי יוחנן
 בן נורי: המקרע בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו - יהא בעיניך
 כעובד עבודה זרה, שכך אומנותו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה
 כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד. אמר רבי אבין: מאי קראה? "לא יהיה בך
 אל זר ולא תשתחוה לאל נכר" - איזהו אל זר שיש בגופו של אדם? הוי אומר זה יצר הרע?
 לא צריכא דקא עביד למירמא אימתא אינשי ביתיה (להטיל אימה על בני ביתו ומראה כאילו
 הוא כועס). כי הא דרב יהודה שליף מצבייתא (תולש חוטים מן הבגד). רב אחא בר יעקב תבר
 מאני תבירי (שבר כלים שבורים). רב ששת רמי לה לאמתיה מוניני ארישא (היה זורק ציר של
 דגים קטנים על ראשה של שפחתו). רבי אבא תבר נכתמא (שבר כיסוי כד). (כשהיו רוצים להראותם
 שהם כועסים ויגורו מפניהם).

140. בגמרא (קו, א) מובא, שרבי אבהו שנה ברייתא לפני רבי יוחנן, ש"כל המקלקלין פטורין
 חוץ מחובל ומבעיר". אמר ליה פוק תני לברא, חובל ומבעיר אינה משנה. ואם תמצא לומר
 משנה (שבכל זאת נתחשב בה), חובל בצריך לכלבו (לדם היוצא מן החבלה לכלבו, ואם מקלקל הוא